

Anulu II.

Nro 1.

Foi'a basericésca.

Organu

pentru cultur'a religiosa a clerului si a
poporului.

Redigeata de

Dr. Alesandru V. Gram'a.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

10 Ianuaru 1884.

Cuprinsulu:

Legatur'a casatoriei in ordinea naturale. — Baseric'a nationala. — Autenticitatea epistoleloru Santului Paulu. — Caritatea facia cu celi daunati prin focu. — Ide'a tragicului si a comicului dupa W. Schlegel. — † Cardinal de Luca. — Varietate.

Apare in 10 si 25 st. n. a fia-carei luni.

Pretiuu pre unu anu 3 fl. v. a.

Blasiu, 1884.

Tipografi'a Seminarului gr.-cat. in Blasiu.

Legatur'a casatoriei in ordinea naturale.

Nice odata decandu esiste sant'a baserica pre pamentu, principiulu si invetiatur'a ei divina despre indissolubilitatea casatoriei nu s'a trasu la indoiela si nu s'a combatutu de catra omeni, ce seau stáu afora de baserica, seau suntu membrii ei numai cu numele, precum se intempla acést'a in tempulu presente. Si totusi adevverulu despre indissolubilitatea casatoriei apare invederatu, chiaru si deca abstragemu cu totulu dela sacramentu, si consideramu casatori'a numai cá una relatiune naturala. Acést'a pentru-cá precum vomu vedé, indissolubilitatea casatoriei si are bas'a si fundamentulu seu in insasi natur'a si scopulu ei, asia cátu ea nu este altu ceva, decátu una consecintia cátu se pote mai logica dedusa din natur'a si scopulu casatoriei.

Din motivulu acest'a ni amu propusu a aretá in cele urmatorie, nu ce invetia revelatiunea divina despre indissolubilitatea casatoriei considerata cá unulu din cele siepte sacraminte ale legei noue, ci ce invetia miutea sanetosa a omului despre accasi indissolubilitate a casatoriei considerata cá una legatura naturala, cá se se veda in ce armonia frumosa se afla si in punctulu acest'a ratiunea cu revelatiunea, si ordinea naturala cu cea supranaturala, asia cátu sacramentulu casatoriei din ordinea cea supranaturala prin indissolubilitate nu a stricatu de locu legatur'a casatoriei din ordinea naturala, ci din contra o a confirmatu, perfectionatu, sanctificatu si elevatu la una ordine mai inalta.

Desi indissolubilitatea casatoriei nu apartiene aceluor principii ale legei naturali, cari se impunu inse-si pre sine toturorur omeniloru, si de a caroru cunoscentia nu se pote ferí omulu, pana ce se folosesce de ratiune, totusi ratiunea graiesce despre indissolubilitate cu unu graiu atátu de inaltu, incátu deca nu se lasa omulu a fi imbetatu de limb'a patimeloru, vede destulu de chiaru, cátu de firesca e casatori'a indissolubila. Chiaru si filosofi fora credintia, si cari altu cum servescu divortiuului cá advocati, recunosecu valorea arguminteloru, cari recomenda indissolubilitatea, recunosecu, cá casatori'a indissolubila e casatori'a cea mai firesca, cea mai nimerita pentru indigintiele si relatiunile familiei, cea mai avantagiosa pentru individi si pentru totimea genului omenescu¹⁾.

Dar' architecti profani se lapada de planulu domnedieescu alu casei omenesci si-si gatescu alte planuri, in cari aplica pretinsele rezultate ale progesului, si edifica tota cas'a dupa o constructiune moderna si se lauda, cá cas'a loru ar' fi mai comoda si mai de locuitu. Si-au uitatu inse a asecurá

¹⁾ Bentham Oeuvres tom. 1. p. 116.

soliditatea casei acesteia; materialulu e vermenosu, si cementulu nu tiene. Si de ace'a pocnesce edificiulu in tote inchiaturele sale si se surupa preste capetele locuitoriloru. Din ce in ce mai doiosu se aude miseri'a casatorieloru nefericite si divortiuiloru, si riulu coruptiunei, care isvöresce dintr'insele, cresce din ce in ce totu mai tare. Se despretiuesce fundamentulu pusu de Domnedieu, unitatea si indissolubilitatea; se despretiuesce cementulu religiunei: ce e mai naturalu, decâtu cà edificiulu nu e durabilu, cà legislatiunile matrimoniale suntu nesce carpiture, cari se scaimba necontentitu. Si baserec'a se uita cu anima sangeranda la opulu lui Tantalulu, dar' nu despereza, pentru-cà ea e secura, cà principiile ei mai pre urma trebue se triumteze chiaru si facia de necredintiosi.

Se vedemu dar' in ainte de tote, cum indissolubilitatea corespunde firei si scopului casatoriei, se vedemu apoi, cum depinde mai cu séma dela ea prosperarea, dela lips'a ei ruin'a poporeloru.

I.

Starea prospera a familiei depinde esentialminte dela indissolubilitatea casatoriei, càci numai acést'a formeza proportiunea dreapta intre barbatu si femeia si oferesce garanti'a, cà parentii si copii si-voru impleni detorintiele, ce le au unii facia de altii.

Mai antâiu numai deca casatori'a este indissolubila, e cu potintia cà ea se se inchiaia din iubire adeverata, si conjugii se convietiuesca in fidelitate. Câce deca iubirea inchiaia casatori'a, apoi fidelitatea e prob'a iubirei adeverate. De abiá esiste vre unu cuventu, cu care se se fia facutu abusu mai mare si mai seducatoriu, decâtu cu cuventulu iubire. Abstragundu inse dela iubirea infumurata si romantica, care o aflamu descrisa de poeti si romantieri, iubirea e un'a dintre cele mai nobile semtieminte ale animei omenesci. Ea cauta fericire, dar' totu atunci voiesce se si aduca fericire. Ea e convinsa despre fidelitatea s'a eterna, nemutabila si nu e scumpa de locu in asecurarile sale de fidelitate pana la morte. Ce fiintia ar' fi atâtu de marsiava, cà iubindu se calculeze momentul, in care nu va mai iubi? Ce fiintia ar' fi atâtu de nedemna de iubire, cà se convietiuesca cu obiectulu iubirei sale asia, cà si cându dupa ore care tempu nu-lu va mai iubi? E intr'adeveru o ilusiune credinti'a, in care se legana anim'a iubitoria, cà va iubi totu de a un'a cu acel'a-si focu, dar' e celu pucinu o ilusiune onesta. Din contra e amara conscienti'a, cà iubirea pote se incete ver odata. Càci atunci cu ce semtieminte ar' pasi ore in diu'a cununieii femeia preste pragulu casei barbatului seu, deca i-ar' trece prin minte, cà óre candu va nu va mai fi iubita, ci va fi alungata preste acel'a-si pragu? Cum va poté pasi linistita la casatoria si cum se va poté ea impacá in ainte de inchiarea casatoriei cu ide'a, cà dupa-ce a sacrificatu florea vietiei s'ale, dupa ce a traitu ani plini de truda grea, dupa ce si-a strivitu sanetatea in grigi pentru familia, dupa ce prin diligintia si crutiare a facutu, se iufloresca starea familiei, pote va veni alt'a, cà se o in-

locuesca? Tote aceste areta, cumcã casatori'a numai atunci se pote inchiã din motivulu adevcratu, din modivulu iubirei, candu ea este indissolubila, fiinducã numai atunci iubirea este secura de eternitatea ei, fora de carea nice nu pote se esiste.

Afora de ace'a iubirea acést'a dupa inchierea casatoriei, numai atunci pote se esiste si mai departe si se indulcésca victi'a casatoritiloru, deca este secura cã nu va fi tulburata si amarita ore-canduva prin separarea casatoriei. Divortiuulu posibilu, acesta sabia a lui Damocle, ar' mestecã in fericirea cea mai indreptatita, in bucuriele cele mai curate picuri de pelinu, fiinducã iubirea mai cu sema a femeiei prin divortiu s'ar' resplatí cu rusinea. Cãci ce rusine si infamia e pentru femeia cu deosebire, deca se reintorce in cas'a parintiesca data afora de acelu barbatu, care si-o a alesu de socia, a traitu cu dens'a celu pucinu ore care tempu in armoni'a cea mai cordiala, a impartítu cu dens'a dulcele si amarulu, a introdus'o in cele mai ascunse arcanuri ale vietiei omenesci, si acum de o data rumpe acést'a legatura!

In urma numai casatori'a indissolubila produce egalitate adevcrata intre barbatu si femeia si totu odata si dreptate. Casatori'a e intr'adeveru unu contractu, inse nu chiaru unu contractu comercialu, in care impositulu e egal, si la alu carui desfiintiare se pote impartí egalu profitulu ajunsu si pagub'a suferita. Nu asia in casatoria. Aci e impositulu de totu neegal: barbatulu aduce scutul poterei s'ale, ér' femeia indiginti'a scutulu. Aci-su rezultatele in casulu desfiintiarei forte neegale: barbatulu ésa din casatoria cu intrég'a preponderantia a auctoritateri sale, femeia inse nu mai posiede intrég'a s'a demnitate originala, cãci din câte a adusu, si a adusu curatienia virginala, frumsetia, fecunditate, stima, avere, pote luá cu sine numai averea si nice ast'a in ori ce casu. *Amicitia pares invenit vel facit*: deca din amicitia si iubire se contrage casatori'a, trebue a se renuntia in ainte la ori si ce despartire si a se legá cu o legatura santa in intielesulu celu mai propriu, cãci altu cum nice o data n'ar' fi in casatoria egalitatea unu adevcru, ci barbatulu ar' fi in profitu, éra femeia in dauna, ce'a ce nu se pote impacá cu principiile egalitateri si ale dreptateri.

Afora de aceste insasi drept'a relatiune între parinti si copii cere, cá casatori'a se fia indissolubila. „Casatori'a e principalmente instituita pentru posteritate, nu numai pentru a o produce, ce s'ar' poté intemplá si afora de casatoria, ci pentru a o educá la perfectiunea, la care voiesce naturalmente se ajunga ori care fiintia“¹⁾. Nu e dar' destulu a fi datu prunculu esistinti'a, acest'a are lipsa si de o lunga si ingrigita crescere. Dar' isvorulu crescerei bune are se fia cas'a parintiesca. Ce se va intemplá cu prunculu, deca nu-lu voru grigi si educá parinti? Si n'a versatu degiã prevedinti'a in animele parintiloru unu capitalu atãtu de imbelsugatu de iubire naturala catra copiii

¹⁾ S. Thom. in 4 Sert. dist. 39. 9. 1. a. 2.

loru, cá se fia si acest'a o legatura, care face casatori'a si mai indisolubila? Ce s'ar' intemplá cu copilulu, care abiá a intratu in lume, si cu mam'a, care l'a adusu pre lume perichitandu-si vietí'a, deca n'aru avé densii in tata unu spriginu fidelu, unu scutu puternicu? Si candu prunculu cresce, candu in cele din laintru ale densului incepu a se miscá patínele, ce s'ar' face bietulu, deca dupa grigile mamei nu-lu conduce si nu-lu cresce auctoritatea energica a tatalui, ce s'ar' face bietulu in tote prapastiele, cari lu amenintia? Se audu destule plangeri de prunci nefericiti, pre cari i-au facutu orfani mortea, de prunci nefericiti, cari suferu brutalitatile seau celu pucinu lips'a de iubire a parintiloru vitregi: se se mai maresca inca miseri'a acést'a prin divortiuuri usiore? Si ce influintia demoralisatoria va avé divortiuulu asupr'a prunciloru? Nu li va remané ore, candu voru ajunge la anii preceperei, cá ereditate convictiunea trista, cá fericirea loru familiara fú ruinata prin pecatele parintiloru loru?

Dar' si pruncii si-implinescu detorintiele, ce le au facia de parinti, cu multu mai usioru, deca pre parinti i lega laolalta o legatura indisolubila. Cându crescerea prunciloru e implinita; cându densii au ajunsu otatea maiorena si si-au ocupatu locul loru in societate: atunci pentru parinti sorele vietiei a trecutu degia meridianulu seu si grabesce spre apusu; atunci suntu poterile parintiloru frante prin trudele vietiei, si incepe pentru ei betraneti'a cu debilitátile sale corporale si adese ori si intelectuali. Cine va stá acum langa densii, cá se-i ajute si se-i usioreze, deca nu copiii, cari acum li resplatescu, ce au primitu, si cari primescu in binecuventarea parintiloru sei moribundi o garantia noua a prosperarei sale temporali si eterne? E inse invederatu, cá o atare implinire a detorintieloru in casulu unui divortiu e celu pucinu dorerosa, deca nu chiaru imposibila. Cáci cum si-voru mai poté implini detorinti'a de stima si iubire, de obediintia si gratitudine, dupa ce voru ff invetiatu dela unu parinte a urí pre celu alaltu si dela amendoi a-i despretiui pre amendoi?

(Va urmá).

Baseric'a nationala.

De câte ori ore cine ambla dupa castigarea de popularitate cu totu pretiuulu, fora de a fi tare scrupulosu in midiloce, totu de a un'a calea cea mai sigura o afla, cumcá este gadilerea sentiminteloru celoru mai puternice si mai intensive ale publicului, a carui popularitate o venéza. Esemple despre adeverulu assertiunei acesteia ne subministra din abundantia tempulu nostru de astadi infectatu de siovinismu cá pucine alte epoce ale istoriei.

Nice unulu inse nu este mai instructivu pentru noi cá acel'a, ce ni-lu subministra unele foi romanesci de principie numite ortodoxe si chiaru si unii barbati de acelesi principie. Ele vedu bine, câtu de tare s'a instrainatu publiculu mai cu sema celu intelligentu de baserica, asia câtu la una parte

insemnata a aceluia lipsesce ori ce interesu facia cu baseric'a cá atare, éra la alt'a indiferentismulu s'a prefacutu in una inimicitia de multe ori tare infocata si aperta facia cu baseric'a. Cu tote aceste inse mai nice un'a nu cerca a invinge indiferentismulu si inimiciti'a acést'a prin instructiune adeverata, ci liau cu totulu alta cale cá si croita dupa siovinismulu modernu. Ele cérca a aduce si espune baseric'a, cá pre una biata de institutiune, ce ar' meritá una alta tractare nu din altu motivu, ci numai pentru ace'a, cá si ea a facutu in trecutu si pote cá face si astádi servitie sentieminteloru acelor'a moderne, ce in presente suntú mai primulu factoru in vieti'a publica. Sentimentulu nationalu joca astádi una rola cá si nice candu mai inainte. Ei dara, cugeta numitele foi, se espunemu baseric'a, cá pre una institutiune conservatoria a natiunei romane, dara de cunva vomu invinge prin acést'a indiferentismulu si in parte si inimiciti'a facia cu baseric'a. Si apoi cá in câte variatiuni se face acést'a, numai acel'a scie, care le cetesce, asia cátu mai pre urma lu ajunge pre omu si mil'a facia cu una atare amblare dupa gratia.

Deca foile aceste, numai pre calea acést'a mai cugeta, cá potu escitá unu interesu ore careva in publiculu loru facia cu baseric'a ortodocsa, nu le conturbamu lucrulu, si nice nu le invidiamu. Inse ele mergu cu unu pasiu mai departe, si cu una lovitura voiescu se omore doue musce. Ele nu se multiumescu numai cu atát'a, cá tindu pre calea acést'a a mai escitá ceva interesu facia cu baseric'a ortodocsa, ci prin acést'a mai voiescu totu odata a si depopularisá cu totulu baseric'a nostra romana unita, asia cátu deodata si baseric'a loru se invia si a nostra se mora. Si apoi aci avemu si noi se dicemu unu cuventu. Cá ce insemnéza alt'a decátu a cercá depopularisarea totala a basericeei nostre, candu numitele foi in continuu si in tote tonurile numescu baseric'a ortodocsa baserica nationala romanescá, éra pre a nostra una baserica cosmopolita? Sciu ele bine, cá ce puternicu este astádi sentimentulu nationalu, si apoi sciu si ace'a, cá toti cáti voru crede, cá baseric'a ortodocsa este nationala, éra a nostra nu, pre incetulu voru cadé dela acést'a, si se voru aruncá in bratiile celeilalte. In coló pucinu le pasa, cá tota asertiunea acést'a este numai unu conglomeratu de vorbe gole, *flatum vocis*, care in realitate si objective nu esprime nemicu. Deca numai prin cuvinte se prindu cátu se pote mai multi in rociu, apoi de altu ceva pucinu se intereséza.

Se vedemu dara ce potu se intieléga foile amintite prin cuventulu *baserica nationala*. Spre scopulu acest'a trebue se scimu mai antaiu, in ce jace criteriulu unei baserici nationale, seau mai claru, care este not'a prin care se deosebesce baseric'a nationala de cea nenationala? Criteriulu seau not'a acést'a, — de securu ne voru concede si densele — nu pote jacé aire decatu seau in credintia, seau in ritu seau in disciplin'a basericésca, dupa care una baserica nationala are una credintia, unu ritu seau una disciplina basericésca diversa de a toturoru celorulalte natiuni; prin urmare baserica

nationala romanésca este una baserica, care are credintia, ritu seau disciplina diversa de a toturoru celorlalte natiuni de pre pamentu, asia precum limb'a romanésca este diversa si nu e un'a cu a nece unei natiuni din lume. Ori câtu va cugetá cineva, altu criteriu seau nota distinctiva a unei baserici nationali, de securu cá nu va aflá nimene.

Se vedemu acum in câtu are baseric'a ortodocsa criteriulu acest'a, si a nostra in câtu nu-lu are!

Mai antaiu in privinti'a credintiei se ne punemu seriosu intrebarea, óre este baserica ortodocsa nationala in sensulu acel'a, cá ea are una credintia propria numai natiunei romane?

Abstragundu dela altele, baseric'a ortodocsa nu numai cá nu are una credintia propria numai poporului romanescu, dara chiaru nice poporulu romanescu nu profeséza intregu credinti'a numita ortodocsa. Acest'a pentrucá noi, cari nu apartienemu basericei ortodocse, desi suntemu in minoritate, dara totusi formamu una parte considerabila din poporulu romanescu, din care numai nu ne va eschide nimene pentrucá nu suntemu ortodocsi. Cum pote fi dara baseric'a ortodocsa nationala romanésca din punctulu de vedere alu credintiei ei, candu chiaru nice poporulu romanescu nu apartiene intregu credintiei acesteia, noi nu intielegemu, si credemu cá cu noi asemene nimene nu va intielege. Seau dora este baseric'a ortodocsa nationala romanésca pentru ace'a, cá credinti'a ei se afla numai in poporulu romanescu, si afora de elu la nice unu poporu altulu? Acést'a inca si mai pucinu. Foile ortodocse, si cu ele si celulaltu publicu marturisescu in continuu, cá eli tienu aceasi credintia, care o tienu si cele lalte popore numite ortodocse, si dela credinti'a acést'a nu voiescu se se abata. Cum va fi atunci dara baseric'a ortodocsa nationala romanésca in privinti'a credintiei, candu credinti'a ei este totu odata si credinti'a Greciloru, Bulgariloru, Serbiloru, Rusiloru si a altoru popore, credemu cá nime pre lume nu va fi in stare se ne respunda.

Inse deca in credintia nu jace criteriulu si not'a distinctiva a basericei nationale, atunci pote cá jace in ritu, asia câtu baseric'a ortodocsa este pentru ace'a nationala romanésca, pentrucá ea are unu ritu nascutu in poporulu romanescu seau celu pucinu adaptatu cerintieloru lui, care afora de elu nu-lu mai are nice unu altu poporu. Care este ritulu acel'a? Raspundemu: Ritulu celu grecescu! Inse ritulu celu grecescu s'a nascutu in Bizantiu, si nu intre Romani, si asia din punctu de vedere alu originei nu este nationalu. Inse pote cá desi s'a nascutu in Bizantiu, dara s'a adaptatu cerintieloru poporului romanescu, si asia totusi este nationalu. De una atare adaptare nice vorba nu este, cá in baseric'a ortodocsa romanésca chiaru asia e ritulu cá si in Constantinopolu, in Belgradu, Moscva si aire. Cumcá in câtu e in limb'a romanésca totu ritulu, intru atât'a e nationala, credemu cá nu voru díce, de-ora-ce atunci, deca limb'a este criteriulu basericei nationali, nu scimu pentru ce ar' díce cá baseric'a nostra nu este nationala, dupa-ce si la noi ritulu e

in limb'a romana, si inca multu mai romanésca cá la densii. Tote aceste ne areta, cá ritulu cá si credinti'a nu pote fi criteriulu basericei nationali.

Ne mai resta numai unu punctu, in care pote se sté criteriulu basericei nationali, si acest'a este disciplin'a si institutiunile basericesci, cari in baseric'a ortodocsa romanésca, pre langa tota unitatea de credintia si ritu cu alte popore, totusi suntu pote deosebite de ale toturoru celorlalte natiuni, si deduse din insusi impregiurarile poporului romanu, si asia fiendu aceste nationale, si baseric'a este nationala. Inse candu este vorb'a despre disciplina si institutiuni, trebuie se facemu deosebire intre ce'a ce este generalu in baseric'a numita si intre ce'a ce este specialu. Baseric'a ortodocsa laolalta cu cea romanésca pretutindine sustiene, cumcà bas'a canonica a toturoru institutiuniloru si a disciplinei basericesci o forméza legislatiunea cuprinsa in cele 7 sinode ecumenice dela inceputu, pre cari ea singura le recunoste de atari. In cadrulu si pre bas'a acestoru 7 sinode ea sustiene, cá trebuie se se inverta tota disciplin'a si institutiunile basericesci la ori care natiune ortodocsa, si pre langa tota varietatea, de care suntu capaci dupa impregiurarile diverse ale natiuniloru, dela bas'a acést'a nu este iertatu se se abata. Chiaru si constitutiunea protestanta a basericei romanesce ortodocse din Transilvani'a si Ungari'a voiesce cu totu pretiulu a stá pre bas'a celoru 7 sinode ecumenice, desi mai usioru va uní ore cine foculu cu ap'a decátu pre aceste doue.

Deca asia dara este vorb'a cá bas'a institutiuniloru si a disciplinei basericei romane ortodocse se fia criteriulu, dupa care ea este un'a baserica nationala, atunci bas'a acést'a nu este romanésca la nice unu casu, pentrucà de una parte bas'a acést'a, nu este unu productu nationalu romanescu, éra de alta parte este comuna cu a toturoru celorlalte popore ortodocse. Deca din contra este vorba, cá nu bas'a acést'a, ci modulu, dupa care pre bas'a acést'a baseric'a ortodocsa romana si a creatu institutiuni si disciplin'a basericésca mai multu seau mai pucinu conforma impregiurariloru poporului romanescu, se fia criteriulu, dupa care ea este una baserica nationala, atunci trebuie se scia, cá baseric'a catolica in acést'a privintia a aretatu una intieptiune si una prudintia, pre carea baseric'a ortodocsa nu va fi nice odata in stare se o imiteze.

Cà nice una baserica nu a fostu asia de indulgenta facia cu diversele impregiurari ale poporeloru, precum a fostu si este baseric'a catolica. Cà ea pre bas'a si in cadrulu dreptului divinu concede institutiuni diverse la popore dupa diversitatea impregiurariloru, in câtu aceste suntu dictate de legile prudintiei si de legea suprema, care este mantuirea sufletelor. Una atare indulgentia a aretatu baseric'a catolica si facia cu baseric'a nostra romana unita, si asia deca este vorb'a de acést'a, atunci baseric'a nostra romana unita, baseric'a catolica din Franci'a, Germani'a, Spani'a si aire suntu chiaru asia de nationale, si inca cu multu mai multu dreptu cá cea romanésca ortodocsa.

Unde este dara criteriulu si not'a ace'a distinctiva, dupa care baseric'a ortodocsa se fia baserica nationala per excellentiam pentru poporul romanescu si a nostra nu. Rspundemu nicairi! Pentru ce dara foi ortodocse i dáu cu atât'a patosu atributulu de baserica nationala? Din cele díse pana aci pote vedé ori cine, câta valoare au atari brilari' cu attribute fora sensu si insemnatate reala, si ce scopu se urmaresce cu ele.

Acum inse se espunemu si noi ideile nostre cu privire la objectulu acest'a.

In Testamentulu vechiu a potatu fi vorb'a de una baserica nationala, fiinducà religiunea mosaica a fostu data numai pentru unu singuru poporu. In Testamentulu nou inse acést'a nu mai are locu, fiinducà religiunea crestina s'a datu nu numai pentru unu poporu, ci pentru tote poporele: *mergundu invetiati tote poporele* etc. díse Mantuitoriulu, si asia a díce, cà baseric'a crestina este nationala, insemnéza a díce, cà baseric'a genului omenescu este numai a unei natiuni.

Inse óre deca baseric'a Mantuitoriului este baseric'a toturoru natiuniloru, toléza ea óre tota diversitatea nationala si condamna ea alipirea plina de iubire a omului facia de natiunea si patri'a sa? Nice de cum! Din contra baseric'a crestina adeverata a Mantuitoriului considera alipirea omului de natiunea si patri'a sa cá una virtute, si cá una sorginte a multoru virtuti frumose, cari numai deca este cultivata precum se cuvine, este capace de multe lucruri frumose si folositorie pentru societatea omenésca. Din motivulu acest'a prin tote opurile de moralu adeveratu crestinu cosmopolitismulu este condamnatu si espusu dupa dreptu cá unu vitiu periculosu individului si societatei.

Inse sentiementulu nationalu si patrioticu pre langa tota insemnatatea lui este si remane unu sentiementu repulsivu, care deca nu este moderatu, usioru pote trece marginile dreptatei, si seau se considere de inimicu, seau se despretiúesca pre toti celi de altu sange si origine. Din caus'a acést'a elu este in societate asia dícundu poterea centrifugala, care tienuta intre marginile ei pote face multu bine, inse si pre atât'a reu deca trece marginile. Din motivulu acest'a in societate este lipsa dé unu altu factoru, care sentiementulu nationalu, poterea acést'a centrifugala a societatei, se o tiena intre marginile sale, cá nu cumva trecundule se calce in petiore tote principiile dreptatei. Factorulu acest'a este baseric'a, care cu principiile ei infratiesce poporele, si le aduna pre tote in giurulu seu cá una mama pre fii. Ea este asia dícundu poterea centripetala in societate, care stemperandu pre cea centrifugala produce unu ecuilíbriu salutaru pentru omenime, si face se se incungiure si fanatismulu nationalu si si cosmopolitismulu cá totu atâtia scopuli periculosi societatei. Numai una atare baserica este unu adeveratu factoru alu civilisatiunei, si acestu factoru este baseric'a catolica. Din contra una baserica care nu ar' tinde la infratírea poporeloru fora ignorarea simtie-mentului nationalu, ci la despartírea si instrainarea loru unulu de altulu, nice numele de baserica nu-lu mai merita, éra chiamare civilisatoria nu pote se aiba.

Câte frecari, versari de sange si nedreptati nu aru fi lipsitu si aru lipsi si astadi din lume, deca poporele aru fi urmatu totu de a un'a si aru urmá si astadi principiile aceste ale bisericeii celei unice adeverate! Si cu cátu suntu principiile aceste ale bisericeii nostre mai subline, mai ideali si mai fericitorie pentru omenime cá jocurile cu cuvinte fora sensu si insemnare obiectiva si reala!

Autenticitatea epistolelor Santului Paulu.

Critic'a moderna destructiva a Santei Scripturi a inceputu mai antaiu cu atacarea autenticiteii celor 4 Evangelie. Deca ea ar' fi statu aci in locu, atunci ar' fi fostu tare inconsecenta, pentrucá invetiatur'a cuprinsa in Evangelie se afla intréga in epistolele Santului Paulu, ma chiaru si unele trasuri din istoria evangelica, si asia scopulu totu nu si l'ar fi ajunsu pana inca stá susu autenticitatea epistolelor pauline. Din caus'a acést'a critic'a destructiva a facutu unu pasiu mai departe, si a inceputu a atacá si autenti'a epistolelor pauline, si inca cu atât'a veementia, in cátu nu a remasu un'a, a, carei autentia deca nu a fostu negata, se nu fia fostu celu pucinu trasa mai multu seau mai pucinu la indoiela.

Impregiurarea acést'a a datu ansa, cá eruditii crestini atâtu catolici cátu si protestanti se intrebuintieze totu ce pote subministrá eruditiunea, diliginti'a si agerimea mintei spre a aperia autenti'a epistolelor Santului Paulu si a o redicá si scientifice la valorea de unu adeveru incontestabilu. Pre calea acést'a s'a nascutu un'a literatura vasta teologica cu privire la Santulu Paulu si epistolele lui.

Calea ce o au urmatu aperatorii autentieii epistolelor pauline este diversa. Unii le au aperaturu pre cale istorica, provocandu-se la scrietorii celi mai vechi bisericesci, cari le au recunoscutu de producte ale Santului Paulu. Altii au cercatu argumente in insesi epistolele pauline pentru autenti'a loru. Neci un'a cale inse nu areta arguminte atâtu de stringente cá si calea ace'a, dupá care autenti'a epistolelor din cestiune se deduce din concordanti'a, ce este intre epistolele pauline si intre faptele Apostoliloru, care areta pana la evidentia, cá nunumai faptele Apostoliloru, ci si epistolele pauline suntu autentice, cáce altumintrule deca ele aru fi ceva nascocituri, una atare concordantia pana si in lucrurile cele mai mici, ar' fi una imposibilitate absoluta. Calea acést'a este calea juridica a ascultarei martoriloru. Ea considera faptele Apostoliloru si epistolele pauline de comartori, cari fasionéza despre unulu si acelasi lucru. Si apoi precum judecatoriulu respinge pre martorii ce-si contra-dicu cu privire la istoriculu fapteloru, despre cari fasionéza, si din contra i primesce de martori mai pre susu de ori ce esceptiune, candu aceia se unescu celu pucinu in lucrurile essentiali, chiaru asiá se intempla si cu faptele Apostoliloru si cu epistolele Santului Paulu. Pre calea acést'a se probéza, cá

faptele Apostolilor si epistolele pauline sunt in armoni'a cea mai mare posibilă cu privire la toate lucrurile esențiale, despre cari testifica, așa cătu deca numai nu vomu a abdice cu totul de logica, trebuie se primim autenti'a lor de unu ce incontestabilu. Ma calea acést'a merge si mai departe. Ori ce judecatoriu pre lume este multumitu deca martorii se unescu perfectu cu privire la esenți'a lucrului testificatu. In accidente pot se fia divergenția, fora că pentru ace'a fidedignitatea martorilor se suferă ceva. Concordanti'a intre faptele Apostolilor inse si intre epistolele Santului Paulu este perfectă chiaru si in accidente, ma chiaru si in lucrurile cele mai minutioase, cari nice nu se pot observá decâtu numai cu una atentiune estrema, asiá cătu in urm'a acestor'a a mai negá autenticitatea epistolelor pauline ar' fi a negá unu adeveru matematicu.

Celu mai classicu aperiatoriu alu epistolelor Santului Paulu pre calea acést'a este Anglesulu Paley, care in opulu seu *Horae Paulinae* a facutu usu classicu de modulu acesta de aperiare.

Anglesulu Paley recunosce trei hipotese, dupa cari intre un'a istoria si mai multe epistole cum sunt faptele Apostolilor si epistolele pauline pot se fia una concordantiă mare, fora că acele se fia autentice, si fora că se fia scrise baremu in unulu si acelasi tempu. Anume si pot omulu imaginá una istoria compusa dupa mai multe epistole, seau epistole compuse dupa una istoria, seau in urma istori'a si epistolele compuse dupa documente comune. Dupa hipotes'a întâia si a dou'a intre istoria si epistole trebuie se fia una concordantiă mare, inse totu odata si atâtu de aparentă, încâtu fora mai nice una atentiune se se pot observá. Dupa hipotes'a a trei'a inca trebuie se fia una concordantiă mare intre epistole si istoria, inse concordanti'a acést'a trebuie se fia totu odata si tare directă si continuă, va se dca la una fiacare intemplantare in care se unescu se fia aceasi ansă de a o enará, acelasi modu de enaratiune, totc intemplantările baremu cele mai momentuoase deca se cuprindu in un'a trebuie se se cuprinda si in cealalta.

Acum hipotesele cele doue de întâiu de locu nu se pot aplicá la concordanti'a intre faptele Apostolilor si intre epistolele pauline, pentru-că desi concordanti'a intre ele este forte mare, inse totusi nu este de locu aparentă, ci din contra nice nu se pot observá decâtu numai cu un'a atentiune estrema. Asemene la nice unu casu nu se pot aplicá nice hipotes'a a trei'a, pentrucă concordantiile intre faptele Apostolilor si intre epistolele pauline suntu atâtu de indirecte si atâtu de eventuali, cătu la prim'a vedere apare invederatu, că ele nu suntu laolalta compuse dupa unu isvoru comunu.

In urm'a acestor'a nu remane alt'a, decâtu recunoscerea, că faptele Apostolilor si epistolele santului Paulu suntu producte autentice si concordanti'a cea prea exactă intre ele este numai unu efluxu alu impregiurarei, că ambele enaréza numai adevurul.

Din concordantiile aceste multe, cari suntu argumentulu celu mai inve-

deratu despre autenti'a lor si pre cari le enumera eruditul englesu lasamu se urmeze aci numai ver o câteva de proba, cá se se veda, cátu de puternice suntu argumentele in favorulu autentiei epistoleloru pauline facia cu sofismele inimiciloru aceleiasi.

1. Dupa faptele Apostoliloru Santulu Paulu dupa conversiunea sa miraculosa a venitu in Jerusalimu (Fapt. Ap. IX. 28—31). Elu nu spune cátu tempu a petrecutu acolo, inse se vede invederatu, cá preste scurtu tempu a pornitu mai departe. (Fapt. Ap. XXI. 17. 18). In epistol'a catra Galateni (I. 18) díce cá atunci n'a petrecutu in Jerusalimu decátu 15 díle. Concordanti'a aci este perfecta.

2. Fiendu Judeii alungati din Rom'a prin imperatulu Claudiu, unulu dintre eli Aquila cu soci'a sa Priscilla a venitu in Corintu (Fapt. Ap. XVIII. 2) si Santulu Paulu i a luat cu sine in Efesu, unde s'au asediatu ambii (totu acolo 18, 19, 26). Dupa epistol'a antáia catra Corinteni santulu Paulu a petrecutu la eli candu i a reintorsu in Efesu, si in numele lor saluta pre Corinteni (I. Cor. XVI. 19). Asemenea concordantia perfecta.

3. Santulu Paulu a inmultitu tare numerulu credintiosiloru in Efesu pre tempulu petrecerei lui acoló. Inse totu odata a aflu acoló si forte multi inimici, precum se vede din marturisirea faptelor Apostoliloru XIX, 19, 20 si 26, si din rescol'a, ce l'a silitu se se departeze de acoló (totu acoló v. 23—40). Acum in epistol'a catra Corinteni insusi Santulu Paulu vorbesece despre progresulu acest'a alu basericeii in Efesu, si despre pericolele lui de acoló in epistol'a I catra Corinteni XVI. 9.

4. Santulu Paulu si a propusu se merge in Greci'a prin Macedoni'a, si totu pre calea acést'a a tramisu inaintea sa pre Timoteiu, si apoi a petrecutu catuva tempu in Asi'a. Tote aceste se enaréza in faptele Apostoliloru XIX, 21, 22. Acum S. Paulu in epistol'a I catra Corinteni din Greci'a IV. 17 le anuncia, cá le a tramisu in ainte pre Timoteu, inse nu crede, cá va fi sositu in ainte de epistol'a sa (XVI. 10), ce'a ce nu se pote esplicá de cátu prin ace'a, cá Timoteu a intardiatu prin ace'a, cá dupa faptele Apostoliloru a mersu din Asi'a nu de a dreptulu in Greci'a, ci a luat unu drumu multu mai lungu prin Macedoni'a.

Afora de aceste se mai afla intre faptele Apostoliloru si epistolele pauline concordantia cu privire la forte multe puncte, cari tote marturisescu despre independenti'a si autenti'a lor. Asiá predicarea santului Paulu in Damascu dupa intorcerea sa la crestinismu (Fapt. Ap. IX. 19. 20. Gal. I. 15—17). Petrecerea Santului Paulu la Jerusalimu (Fapt. Ap. IX. 26. 28 Gal. I. 18). Pornirea Santului Paulu catra Siri'a si Cilici'a (Fapt. Ap. IX. 30. Gal. I. 21). Persecutiunile din partea Judeiloru si causele lor (Fapt. Ap. XIII. 50. Gal. IV. 29. 11) si altele mai multe, cari numai cu un'a atentiune estrema se potu observá, si chiaru pentru ace'a suntu unu documentu eclatantu despre autenticitatea epistoleloru Santului Paulu.

Caritatea facia cu celi daunati prin focu.

Multu a avutu poporul nostru in decursulu tempului se se lupte cu miser'ia si lips'a, si in parte are se se lupte si astãdi. Prelanga tote aceste inse si a pastratu totu de a un'a unu sentiementu ore careva frumosu de pudore, pre care mai cã nu-lu va mai aflã omulu la nice unu altu poporu in Europ'a.

Cumcã candu sustienemu acest'a, nu ne leganamu in bratiile unui siovinismu fantasticu, ci spunemu numai adeverulu, despre care se pote convinge ori si cine, se vede deca aruncamu in tier'a nostra numai a privire fugitiva fora de a face unu studiu detaiatu asupra clasei cersitoriloru si mániei de a cersí. Poporul nostru este in provinciile pre unde locuesce in una maioritate preponderanta facia cu tote celelalte. Afora de ace'a chiaru in urm'a impregiurarei acesteia, precum de sine se pote intielege, in poporul nostru trebue se fia facia cu celelalte popore multu mai multi apesati de miserie si lipsa, si prin urmare avisati la caritatea altor'a. De aci ar' urmã, cá in clas'a cersitoriloru poporul nostru se dé contingentulu celu mai mare. Lucrulu inse nice pre departe nu stã asia. Ci chiaru din contra. din diece cersitori, ce i intempina omulu prin tiera, de buna sema, cã de abié alu diecele va fi romanu. Si óre pentru ce acest'a? Pentrucã poporul nostru si tiene de unu lucru tare dejositoriu a merge si a cersí. Elu rabda pana nu mai pote, si la cersitu nu se dimitte decãtu forte cu greu. Pre candu pre la alte popore, deca cuiva i se gata numai banii pre drumu, cãtu nu pote calatorí mai departe chiaru cum ar' voi, iute si ajuta prin ace'a, cã pornesce la cersitu. Cetitorii nostrii si voru aduce aminte de câte ori li se presenta cá cersitoriu câte unu armer Reischer, care si indeplinesce profesiunea cu una recela filosofica si cu unu cinismu gretiosu.

Este sentiulu acest'a frumosu de pudore una calitate tare simpatica a poporului nostru, care ar' trebui padita si aperata cu tota diligint'ia din partea clerului, si ne cuprinde mirarea cum in sentiulu acest'a in tempulu mai nou s'a facutu una spartura, ce numai onore poporului nostru nu-i face. Intielegemu aci cersitul celorlu arsi de focu. Omeni, cari altumintrule se fia cãtu de lipsiti, nu s'ar' induplecã nice odata a pasi la cersitu, deca se intempla se arda, atunci numai lia strait'ia in bata, si procura dreptãti dela antisti'a comunala, si pornesce prin tiera la cersitu. Ma printre acesti cersitori arsi de focu s'au incuibatu si nesce idei si abusuri tare urite. Asia ori si cine scie, cã cersitorii arsi de focu, cã se escite compatimire cãtu se pote mai mare, in adinsu nu se spala, nu se curatia, nu si cosu vestimintele, ci ambla, cá si cum atunci ar' fi esitu din tatiuni, asia cãtu au unu aspectu tare disgustatoriu. Potesearu eli spalã si curati pre unde ambla la cersitu, cã poporul nostru, care i primesce bucuros in casa, de securu cã le ar' dá cele de lipsa se se curatie si cose. Inse in adinsu le neglegu aceste, asia cãtu se fia unu testimoniu viu despre nenorocirea, ce i a ajunsu. Ma unii capeta vestimente de pre la poporu, curate si bune, si eli totusi le tienu in straitia si porta cele in adinsu murdarie, cá nu cumva se cugete cineva, cã dora nu suntu arsi de focu. Afora de ace'a pornescu de multe ori la cersitu omeni de aceia, la cari le a arsu forte pucinu, cá la unii ce au avutu forte pucinu, fiendu-cã acum li se dà ocaziune a trai cãtu-va tempu fora lucru, si asi si adunã ceva.

Nu voimu nice de cum a combate caritatea poporului nostru facia cu celi atinsi de atari nenorociri. Inse dorimu, cá de caritatea acest'a se se faca numai atunci usu, cându nu mai este altu midlocu. Si apoi deca lu ajunge

pre ore cine unu focu, ce-i nimicesce totu, ore se nu fia altu midilocu multu mai bunu de a se ajutá, decâtu cersitul? In timpurile trecute in adeveru mai cá nu esistá altu midilocu. Inse astádi a nu cunosce altu midilocu pentru unu arsu de focu de cátu numai cersitul, insemnéza a desconsiderá midilocalele cele bune, practice si folositorie, ce le a produsu civilisatiunea si cultur'a. Si apoi chiaru poporulu nostru se-si ascunda ochii din aintea midiloceloru acestor'a!

Ide'a ascuratiuniloru este un'a din cele mai frumose si mai practice ale tempului modernu. Ea presteza omului liniste in ainte de periculu si securitate dupa elu. Ce poftesce omulu mai multu dara in valurile vietiei? In specie facia cu foculu ea face pre omu se nu fia cutrieratu in continuu de fric'a lui cá de a unui elementu, ce e in stare a-lu aduce la sapa de lemnu. Éra dupa ce s'a intemplat, ea in scurtu tempu si fora ostenála multa reparéza ce a stricatu foculu. Civilisatiunea si cultur'a a invinsu nunumai lupii si fierele selbatice din paduri, ci a invinsu si foculu si si l'a supusu siesi. Din caus'a acést'a Europ'a civilisata intréga este legata cu unu rociu de societáti de ascurare in contr'a focului. Ele suntu escubiele, vigiliile acele de nopte, cari vighieza la capulu nostru, cá se potemu dormi neconturbati de fric'a focului, pentrucá ele suntu lantiurile ce tienu foculu legatu cá pre Tantalulu in tartaru, asia cátu astádi elu arde, inse nu mai devasteza, aprinde inse nu mai consuma.

Si pre langa tota insemnatarea civilisatoria a ascuratiuniloru lu cuprinde pre omu mirarea, cátu de pucinu au patrunsu ele in poporulu nostru, desi din impregiurarea, cá in comunele romanesci coperisiele cu paie suntu cele mai multe, asia cátu cele de altu materialu suntu numai exceptiuni rari, ar' urmá cá nice unu poporu se nu se insufletiesca asia tare pentru ide'a ascuratiuniloru cá poporulu nostru. Este tempulu supremu, cá inim'a poporului nostru se se deschida in aintea unui factoru asia de insemnatu alu civilisatiunei. Inse poporulu acést'a nu o va face, deca nu va fi instruat, si deca nu va vedé esemple. Si cine pote se o faca acést'a mai bine cá clerulu. In locu de acést'a nu odata se intempla de chiaru preoti suntu ajunsu de focu, si atunci ambla si eli chiaru cá si tieranii dupa mila pre la Ordinariate, cá si cum ar' traif in ainte de acést'a cu câteva sute de ani, candu ascurarile nice dupa nume nu eráu cunoscute. Atari preoti desi arsi de focu aru meritá mai pucina consideratiune din partea Ordinariateloru, fiendu-cá prin ace'a dáu proba, cátu de pucinu intielegu eli tempulu, si prin urmare ce intunerecu voru fi eli in bietulu poporu, care are lipsa de lumina.

Conjuramu pre toti preotii adeverati, cá se instrueze pre poporu cu tota ocasiunea despre valoarea si practicitatea ascuratiuniloru. Se premerga eli cu esemplu, cá mai antáiu voru avé de securu pucini imitatori in poporu, inse dela doue trei casuri dupa ce se va face inceputulu va invetiá si poporulu numai decâtu forte multu, si in scurtu tempu intregu poporulu va fi convinsu despre bonetatea ascurariloru, va face usu de ele, si nu va mai fi necesiatu dupa focu a luá numai strait'a in bata si a porni prin tiera la cersitu. Nu se poftesce nice unu sacrificiu materialu din partea preotimei, ci numai zelare cu cuventulu, cá-ce poporulu nostru este inca docilu. Mangaiarea preotului inse prelanga conscienti'a de asi fi implinitu missiunea de parinte adeveratu alu poporului si de a fi inaintatu civilisatiunea va fi mare si pentru ace'a, cá va fi scutitu multe familii de miserie, lipsa si ruina, si apoi mangaiare mai mare cá acést'a in lucrurile temporali pre pamentu unu preotu nu pote se accepté.

Ide'a tragicului și a comicului după W. Schlegel *).

Nunumai în tractate literare, ci și în conversațiunea cotidiană terminii: *tragicu și comicu* se întrebuintează tare desu, cu tote că pucini sunt în clar cu ace'a ce constituie esenți'a tragicului și a comicului. Din motivulu acest'a amu aflatu cu cale a espune aci pre scurtu ide'a *tragicului și a comicului* după unulu din esteticii celi mai celebri, care singuru între totii celi ce s'au ocupatu cu scrutarea esenței acestoru doue idei a aflatu calea cea adevărată, fiindu-că le a adusu în legătura cu țeștiunea cea mai înaltă a genului omenescu, cu țeștiunea scopului ultim al omului, cum ne învetia sant'a noastră religiune.

Că se me folosescu de una espresiune câtu se pote mai simplă și mai inteligibilă, dîce esteticulu nostru la locul citatu, tragiculu și comiculu se au catra oaltă că serioșitatea catra gluma. Ori cine cunosce direpțiunile aceste doue ale stimulațiunei sufletului nostru din esperinți'a proprie. Inse pentru a scî în ce jace esenți'a lor, este de lipsă una cercetare ore care afundă filosofică. Amendoue porta sigilulu naturei omenesci. Inse serioșitatea aparține mai multu părții morali a naturei noastre, éra glum'a părții celei sensuali. Creaturile fora ratiune nu suntu capaci nice de serioșitate nice de gluma. Animalele se pară câte odată că și cum ar' lucră serioșu spre ajungerea unui scopu, va se dîca că și cum aru subordină prezentele viitoriului, alta dată se pară că se joca, va se dîca gusta fora nice unu scopu prezentele. Inse ele nu au conscientia nice despre un'a nice despre alt'a, și apoi singuru conscienti'a acéști'a înaltia staturile aceste la valoarea adevărată de serioșitate și gluma. Singuru omulu are facultatea de a poté privi îndaraptu în trecutu, de a gustă prezentele cu conscientia și de a-si îndreptă privirile și înainte în venitoriu, și pentru ace'a singuru elu este capace de serioșitate și gluma.

Serioșitatea în întielesulu celu mai largu este îndreptarea poteriloru sufletesci spre unu scopu ore care venitoriu. Inse îndată ce ne potemu da sem'a despre activitatea noastră, numai decātu ratiunea ne îndemna, că se trecemu la unu altu scopu mai înaltu, apoi totu din ce în ce mai înaltu, până candu ajungemu la scopulu ultim al esistenței noastre, și apoi aici poft'a infinitului immanenta fientiei noastre se frange în marginile finitului, în care suntemu cuprinsi. Totu ce facemu și lucramu este trecutoriu și caducu. Pretotindine morțea stă înainte noastră, de care ne apropia totu mai tare ori ce minutu întrebuintiatu bine seau reu. În casulu celu mai fericitu candu

*) Frații Wilhelm și Friedrich Schlegel au fostu partinitorii cei mai mari a direpțiunei romantice în literatura și că atari au și simpatisatu forte multu cu baserica catolică, câtu celu din urma dela protestantismu a trecutu la baserica catolică, careia i a rămasu fidelu până la morțea. Ideile articulului acestuia suntu lucrute liberu după opulu celui de autăiu intitulatu: *Ueber dramatische Kunst und Literatur I-er Theil II Vorlesung.*

cineva fora pericle si ajunge scopulu naturalu alu vietiei, trebuie se fia gata in continuu a parasí seau a fi parasitu de totu ce i a fostu scumpu in viétia. Nu este legatura de iubire fora despartire, nu este desfetare fora pierdere. Deca inse privimu preste tote relatiunile esistintiei nostre pana la confiniele loru cele mai extreme, deca cumpanimu dependinti'a loru dela una catena in perscrutabile de cause si efecte, deca consideramu câtu de debili si fora ajutoriu in contra torentelui poteriloru naturei si a poffeloru nostre suntemu noi aruncati la tiermurele unei lumi necunoscute asiá câtu inca la pornire suntemu in naufragiu; cum suntemu de espusi la totu genulu de retaciri si insielatiuni; cum in patimile nostre ne portamu inimiculu in sinulu nostru; cum fia-care minutu in numele datorintieloru celoru mai sacre pretinde dela noi sacrificarea aplicariloru celoru mai dulci; cum una singura lovitura violenta si neprevediuta a sortei ne pote rapí totu ce amu castigatu; cum in urma crescundu proprietatea nostra cresce si periclulu pierderei ei, câtu din ce avemu mai multu din ace'a aretamu intemplerai inimice mai multe parti slabe ale nostre; candu le cugetamu tote aceste ce ne stau in calea ajungerei scopului nostru ultimu, atunci nu este sufletu omenescu, care se nu se sentiesca patrunsu de una dorere adenca, in contra careia nu este alta scutintia, decâtu conscienti'a unui destiuu, ce trece preste celu pamentescu. Acést'a este stimulatiunea tragica a sufletului omenescu. Si deca in una intemplerare vedemu pre cineva luptandu-se cu taria in contr'a toturoru dissonantieloru acestor'a si totusi mai pre urma lu vedemu cadiendu victim'a loru, atunci despre intemplerarea ace'a dtcemu, cà e *tragica*. In tragicu inim'a se sfasia de dorere, sufletulu plange si ochiulu se scalda in lacrimi, si totusi nemicu pre lume nu place omului asiá tare cá tragiculu. Si ore pentru ce? Pentru-cà singuru tragiculu ne redica preste tota caducitatea lumei acesteia si ne deschide perspectiv'a spre cealalta vietia. Éta pentru ce amu dtisu, cà tragiculu apartiene partei morali a naturei nostre.

Precum seriositatea redicata la gradulu celu mai inaltu constitue essenti'a tragicului, asiá glum'a redicata pana la celu mai inaltu gradu forméza essenti'a comicului. Stimulatiunea sufletului nostru spre gluma nu este altu cev'a decâtu una uitare a toturoru consideratiuniloru celoru triste de mai susu in sentirea bine aflarei din presente. Imperfectiunile omului si dissonantiile vietiei omenesci nu mai forméza atunci pentru noi unu obiectu de dorere si intristare, ei chiaru contrastele aceste cauzeza petrecere sufletului nostru si ne desfetéza fantasi'a, pentru-cà omulu nu se intristéza pentru ele, si prin urmare nu si indrépta privirile spre una alta viétia, unde acestea nu voru mai fí, ei chiaru din contra ride de ele, si gusta din lume, ce pote. Acést'a este stimulatiunea comica a sufletului nostru. In comicu se lega omulu numai de lumea acést'a si ride de dissonantiile ei, éra pre cealalta o uita cu totul. Éta pentru ce am dtisu cà comiculu apartiene partei sensuali a naturei nostre.

De ar' fi comiculu ori si câtu de perfectu, totusi nu place nice odata

sufletului nostru asiá tare cá tragiculu. Acést'a, pentru-cá elu nice odata nu este in stare a ne scote din caducitatea lumei acesteia si a ne deschide perspectiv'a spre cealalta vietia, nice candu nu multiumesce partea morala a naturei nostre, carea este cea mai nobila cá tragiculu, ci numai partea cea sensuala. Si apoi precum bucuriele lumei acesteia de aru fi câtu de mari si câtu de multe, totusi nice pre departe nu multiumescu sufletulu nostru cá speranti'a celei lalte lumi, si una desfetare morala nu se pote nici decum asemená in privinti'a dulcetiei cu un'a sensuala, chiaru asiá comiculu nu ne pote nice odata multumí cá tragiculu. Acést'a este caus'a, de in epocele cele mai ideali, mai religiose si mai stralucite ale istoriei in literatur'a mai cu séma dramatica a infloritu tragiculu, pre candu in cele sensuali si decadiute a infloritu mai cu sema comiculu. Este si acesta unu argumentu, cumcá numai religiunea inaltia pre omu si i subministra placerile cele mai inalte chiaru si pre terenulu literariu.

† Cardinal de Luca.

In 28 Decembre la 8 óre ser'a a repausatu in Domnulu in Rom'a Eminent'i'a Sa Cardinalulu de Luca Vice cancellariu alu santei Baserici Romane, Prefectu alu Congregatiunei Studieloru si Episcopu de Palestrin'a in etate de 78 de ani. Cardinalu de Luc'a s'a nascutu in Sicili'a din familia de cettianu. Talentulu, portarea si diliginti'a lui au facutu de in scurtu tempu s'a redicatu pana la demnitatea de Nuntiu Apostolicu in Vien'a, in care calitate a luat parte activa la regenerarea canonica a basericei nostre romane unite, in carea in decursulu petrecerei celei indelungate in desbinare de baseric'a mama, s'au fostu introdusu unele datini, ce nu usioru se peteáu conciliá cu adeveturile si canonele basericei universali. Spre acestu scopu Cardinalu de Luca a si fostu in Blasiu la anulu 1858 la una conferintia tienuta in caus'a acést'a cu Metropolitulu Siolutiu si cu Episcopii sufragani de Orade, Gherl'a si Lugosiu. Curundu dupa ace'a la anulu 1863 a si fostu denumitu Cardinalu de catra Santi'a Sa Pontificele Piu IX, care oficiu inaltu si l'aportatu cu multu zelu pana in dílele mai de aproape, candu Domnedieu la chiamatu la sine.

Credemu cá vorbimu din inim'a clerului si a poporului nostru candu Barbatului acestuia binemeritatu si de baseric'a nostra i dicemu: Fiai memori'a eterna si binecuventata!

Varietate.

Sanctitatea S'a Sumulu Pontifice si Capu alu Santei Baserici Leonu XIII cu oca siunea primirei Eminentissimului Colegiu alu Cardinaliloru Basericei Romane la Serbatori'a inalta a Nascerei Domnului in respansulu datu la gratularile indatinuate in diu'a acést'a mare atinse si dorerile, de cari suferu astádi Sant'a baserica prin unele locuri, si cari suntu in fipte de catra inimicii ei. Dara! suferintie de aceste are baseric'a nu pucine. Datorinti'a nostra este a ne grupá in jurulu Capului Santei nostre baserici in lupt'a, ce avemu se o portamu a-tádi pretotindine, mai departe se nu incetamu a indreptá rogatiuni fierbinti catra Capulu celu nevedíutu alu basericei, cá se se indure a-i tramite pace, pentrucá se-si pota impliní misiunea sa, căce atunci speramu, cá Sanctitatea Sa cu alte asemene oca siuni va poté rostí lumei catolice cuvinte mai imbucuratorie pentru noi toti.

Editoriu si redactoriu responsabilu Dr. Alesandru V. Gram'a.

Tipografi'a geminariului gr.-cat. in Blasiu.

494432

Fóia basericésca.

Organu

pentru cultur'a religioasa a clerului si a poporului.

Redigeata de

Dr. Alesandru V. Gram'a.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Christianus mihi nomen,
Catholicus cognomen.
S. Pacianus.

A n u l u II.

1884.

Blasiu, 1884.

Tipografi'a Seminariului gr. cat.

Cuprinsulu generalu

pre anulu II. 1884.

	pag.
Legatur'a casatoriei in ordinea naturale	1—4.
" " " " " " " " " " "	25—28.
" " " " " " " " " " "	57—61.
" " " " " " " " " " "	83—87.
Baseric'a nationala	4—9.
Autenticitatea epistoleloru Santului Paulu	9—11.
Caritatea facia cu celi daunati prin focu	12—13.
Ide'a tragicului si a comicalui dupa W. Schlegel	14—16.
† Cardinal de Luc'a	16—
Varietati	16—
" " " " " " " " " " "	31—32.
" " " " " " " " " " "	47—48.
" " " " " " " " " " "	64—
" " " " " " " " " " "	96—
" " " " " " " " " " "	144—
" " " " " " " " " " "	160—
" " " " " " " " " " "	208—
" " " " " " " " " " "	224—
" " " " " " " " " " "	320—
" " " " " " " " " " "	336—
" " " " " " " " " " "	352—
Seminariile nostre clericali	17—21.
Cuvintele Santului Paulu I Corinteni II. 9.	21—25.
Arderea si immormentarea mortiloru	28—31.
Representatiunea epicopului Clain in caus'a scutintieloru si libertatiloru clerului si poporului unitu	33—36.
" " " " " " " " " " "	74—76.
" " " " " " " " " " "	148—149.
Astronomulu Pater Angelo Sechi	36—40.
Profeti'a Mantuitorului nostru dela Marcu capu X. versu 29 & 30	40—42.
Din estetic'a ornateloru basericesci	42—46.
Rousseau despre caracterulu Evangelieloru si a Mantui- torului nostru	46—47.
Congregatiunea de propaganda fide din Rom'a	49—52.
Darwinismulu in aintea tribunalului mintei sanetose si a naturei " " " " " " " " " " "	53—56.
" " " " " " " " " " "	71—73.
" " " " " " " " " " "	118—121.
" " " " " " " " " " "	170—173.
" " " " " " " " " " "	217—220.
" " " " " " " " " " "	252—253.

II

Samuilu Clain de Sadu	pag.	56—57.
Administratorii protopopesi si parochiali	"	61—64.
Conceptulu si speciele libertatei	"	65—69.
Liturgi'a Mainaintesantiteloru	"	70—71.
Victoru Hugo celebrulu poetu francesu facia cu credinti'a catolica	"	76—80.
Literatura	"	80—
"	"	159—160.
"	"	332—335.
Santulu Ilariu Pictavianulu	"	81—83.
Architectur'a bizantina	"	87—90.
Liturgiceae res	"	91—94.
" "	"	187—190.
" "	"	244—247.
Datin'a Pasciloru in baseric'a romanésca	"	94—95.
" " " " " " " "	"	104—106.
Meditatiune " la dominec'a Floriloru "	"	97—100.
Ceva despre Luter	"	100—104.
Credinti'a si Ratiunea	"	106—109.
" " " " " " " "	"	143—144.
" " " " " " " "	"	190—192.
Impresiunile basericee monumentali a Santului Stefanu din Vien'a	"	109—
Sinodele si Consistoriele in baserica	"	109—112.
Introptirea serbatoarei Inviarei Domnului	"	113—116.
" " " " " " " "	"	134—138.
" " " " " " " "	"	152—155.
" " " " " " " "	"	165—167.
Despre cuventarile funebrali din punctu de vedere istoricu si criticu	"	116—118.
" " " " " " " "	"	155—159.
" " " " " " " "	"	197—199.
" " " " " " " "	"	284—287.
Averea basericesca	"	121—125.
Inviarea Santiloru parenti pre tempulu mortei Mantui- torului nostru Isusu Christosu	"	125—126.
Ceva despre catastru	"	127—128.
Blasiulu in tempulu presente	"	129—133.
Una cestiune din moral'a politica	"	138—142.
Schelete de predici	"	145—148.
" " " " " " " "	"	207—208.
" " " " " " " "	"	319—320.
" " " " " " " "	"	335—336.
" " " " " " " "	"	150—151.
Adamu si Satan'a	"	
Procesiunea Spiritului Santu si dela Fiulu in Pentecostariulu basericee resaritului	"	161—162.
Francmasonii	"	162—165.
"	"	180—184.
"	"	231—233.
Administratiunea finantiala a Patriarchiei Constantinopolitane Preotulu cá parinte alu seraciloru	"	167—170.
"	"	174—166.

Preotulu că parinte alu seraciloru	pag.	202—205.
Divortiulu in Franci'a		176—
Lupt'a parlamentaria asupr'a divortiului in Senatulul din Franci'a	"	177—180
Chiamarea la sacru lu statu alu preotfei	"	184—187.
Constituirea societatiilor nostre teologice de lectura	"	192—
Despartirea de patu si mesa	"	193—196.
Galileo Galilei	"	200—201.
"	"	239—240.
"	"	313—315.
Providinti'a domnedieesca in sentiurile omenesci dupa principiile fizice moderne	"	205—209.
Seminariulu tinerimei dela gimnasiulu din Blasiu	"	209—211.
Ceva despre santele seceraminte	"	211—215.
Din Homiletic'a sacra	"	215—217.
"	"	281—282.
Literatur'a nostra poporala	"	220—224.
Filosoff'a moderna positiva	"	225—228.
"	"	261—264.
Anticitatea ornateloru basericesci	"	228—231.
Politic'a imperatiiloru Romani in persecutiunea crestiniiloru	"	233—238.
Midloce profilactice in contra cholerei	"	237—239.
Aniversari'a de 700 de ani a venirei Sasiloru in Transilvani'a	"	241—243.
Presentarea preotiloru in publicu	"	247—249.
Purgatoriulu dedusu din divisiunea pecateloru	"	249—251.
Unu opu nou din anticitatea crestina	"	254—
Escrieri de concursu	"	254—
Deschiderea Seminariului tinerimei romane gr. cat. dela gimnasiulu din Blasiu	"	257—258.
Congruinti'a si insemnatatea mystica generala a ornateloru sacre	"	258—261.
Absolutismulu in baserica	"	264—267.
Dreptulu civilu ereditariu in patri'a nostra	"	267—270.
"	"	279—281.
"	"	299—301.
"	"	315—317.
"	"	328—332.
Educatiunea estetice in Seminarie	"	270—272.
Ide'a vietiei calugaresci	"	274—276.
Dramaturgulu spaniolu Calderon de la Barca	"	276—279.
Stipendiile archidiecesane pentru ajutorarea tinerimei studiose	"	282—284.
Una trasura din cultur'a nostra sociala	"	288—
Marire Tie	"	289—
Rom'a pagana si Rom'a crestina	"	289—293.
Stichariulu preotiescu	"	293—295.
Pomenile la poporul nostru	"	296—299.
Astronomi'a si credinti'a crestina despre universu	"	301—302.
Invitare de prenumeratiune	"	303—304.
Rectificare	"	304—
Triumfulu Ecclesiei	"	305—

IV

Limb'a slavica in biseric'a romanésca	pag.	305—309.
" Priveghiele" la "poporul nostru"	"	342—345.
Jidovulu retacitoriu	"	309—313.
Ceva despre educatiunea in familiile preotiesci	"	318—319.
Epitrachilulu si brâuulu preotiescu	"	321—324.
Unirea nostra supranaturala cu Domnedieu	"	324—328.
Reuniunile de creditu	"	337—340.
Vasele sacre	"	340—342.
Liturgiile private si pentru morti in Domineci si in serbatori	"	345—348.
Chateaubriand despre natur'a misterieloru	"	349—350.
Profetiele vechiului Testamentu despre Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu	"	350—352.
Cin'a cea mai de pre urma de Leonardo da Vinci	"	353—356.
Partinirea literaturii la noi	"	356—360.
Crestinii in aren'a amfiteatrului	"	360—363.
Sinode protopopesi	"	363—366.
Avisu literariu	"	366—367.
Predica pre serbatori'a Nascerei Domnului	"	367—368.
Pravil'a	"	369—373.
Serbatorile superstitioase la poporul nostru	"	373—377.
Profetiele Sibilei	"	377—379.
Un'a cërta între Francmasoni	"	379—383.
Lupt'a pentru scolele crestine in Belgi'a	"	383—384.
		384—

